

siorum interpretationem igitur revelatum haberemus, saltem omnes fideles iustos tempore apostolico, et spectata destinatione Scripturae pro Ecclesia omnium aetatum, fideles iustificatos omnino omnes esse praedestinatos ad gloriam. Hac interpretandi arte cum Calvinus perveniretur ad neganda omnia dona supernaturalia iis, qui non sunt praedestinati ad gloriam aeternam, et ad constitutandam Ecclesiam invisibilem ex omnibus et solis praedestinatis.

c) Augustinum quod adtinet, eius disputatio tota erat de praedestinatione gratiae vel gratiae simul et gloriae exclusis meritis humanis ex viribus naturae. Quoties autem mentionem iniecit de praedestinatione gloriae per se spectatae, plene consentiens ceteris Patribus praemium vitae aeternae eodem ordine, quo datur meritis gratiae, etiam *praedestinari* significavit (th. LVII.). Sed quae ex Scripturis et ex doctrina s. Augustini atque etiam s. Thomae producuntur, ampliorem postulant declarationem, quam thesibus sequentibus reservamus.

2º Considerandae sunt probationes, quas repetunt ex ipsa intestina ratione praedestinationis.

a) Argumentum, quod patroni sententiae adversae centent gravissimum et quo, si verum fateri velint, fere unice nituntur, non est desumptum ex Scriptura et Patribus, sed ex ipsis rerum naturis; *ex ordine* scilicet, ut ipsi loquuntur, *mediorum ad finem*. Quae sane ratio vel probat praedestinationem ad gloriam suppositis et *praevisis* meritis non modo factam non esse, sed neque a Deo fieri potuisse; vel, ut nobis quidem videtur, probat omnino nihil. « Ratio fundamentalis nostrae conclusionis, inquit Gonetus (disp. II. n. 26.), sumitur ex D. Thoma locis citatis (1), et potest

(1) Loca haec a Goneto §. 6. citata sunt 1. q. 23. a. 5. ad 3; de Verit. q. 6. a. 2. et 6; in Rom. IX. lect. 3; in Eph. I. lect. 4; in quibus omnibus s. Thomas spectat more suo praedestinationem complete a prima gratia usque ad gloriam, non autem praedestinationem ad gloriam per se et seorsim. Nec ulla est mentio in verbis s. Thomae a Goneto citatis de ordine inter praedestinationem ad gloriam et praedestinationem ad gloriam; quoties vero Angelicus meminit huius ordinis, semper doceat eum Patribus, gloriam praedestinari ad hoc, ut homo mereatur glo-

breviter sic proponi. Qui ordinate vult, prius vult finem quam media ad finem. Sed Deus ordinate vult. Ergo prius vult finem quam media ad illum. Atqui gloria est finis et merita sunt media ad illum conductentia. Ergo prius vult gloriam quam merita, et consequenter electio ad gloriam non potest esse ex *praevisione* meritorum. Fundatur haec ratio in hoc principio, quod tradit Aristoteles, videlicet finem prius esse volitum ab agente quam media ad illum. » Huic suae argumentationi « fundamentali » non minus labili quam tritae et obviae plaudit theologus glorioso epacio: « mirum est quantum hoc argumentum torqueat adversarios; unde ut ab illo se expediant, in omne latus se vertunt. »

Respondetur tamen facile sine ullo tormento nostro aut conversione in latus, cum aliqua tamen retorsione. Finis et media non sunt unius tantum modi sed multiplicis. Potest aliquis finem intendere assequendum mediis sua tantummodo operatione adhibendis absque respectu ad voluntatem vel cooperationem alterius. Hoc modo si Deus omnipotens et infinite sapiens vult finem, semper ratione prior concipitur absoluta intentio finis et ex hac consequens intentio mediorum (1). Potest deinde aliquis finem praestituere alteri consequendum per liberam cooperationem meritoriam (2) (oblato tamen et praestito suo adiutorio), et a

riam; et rationem cur gloria absolute praedestinetur, esse merita praevisa (supra th. LVII. n. 4.). Data opera doctrinam s. Thomae inferius explicabimus.

(1) Dixi hoc modo *absolutam* semper esse intentionem Dei omnipotentis et infinite sapientis, nam homo finem etiam mediis absque respectu ad cooperationem alterius assequendum potest intendere *sub conditione*, si certa quaedam media sufficient.

(2) Si merita placet appellare *media ad vitam aeternam*, per me licet; dummodo tamen aliqua animadverterur. Imprimis non sunt *media* adhibenda Deo *citra respectum* ad liberam hominis voluntatem, cum meritum sit *dignitas ad praemium* acquisita per opera bona libere facta sub adiutorio gratiae. Deinde *medium* sensu proprio dictum non habet bonitatem per se, sed est appetibile tantum ratione finis; actus boni supernaturales et meritum supernaturale habent bonitatem in se. Sane glorificatio Dei in visione beatifica creature rationalis est quidem gloria Dei externa suprema, et finaliter intenta; nihilominus etiam per a-

se dandum *in praemium pro merito*. Hoc modo, si sermo sit de homine, non solum non necesse est sed etiam repugnat, ut praecedat absoluta intentio finis ante suppositionem meriti. Si Deus talem finem formaliter tamquam praemium meritorum assequendum praestitutus creature liberae, certe rerum ordini convenientius apparet (quidquid sit de absoluta possibilitate), ut praemium non praestitutatur intentione absoluta nisi supposito libero merito; omnino evidenter talis *absoluta intentio praemii* antecedenter ad suppositionem et praevisionem meriti necessaria non est. Unde hoc argumentum ductum ex ordine mediorum ad finem vel, si quid valet, probat contrarium, et potest retorqueri in suos autores; vel nihil omnino probat. Retorsio sane non recusanda haec est. Qui ordinatissime vult finem alteri *formaliter ut praemium pro liberis meritis*, non vult ei hunc finem intentione *absoluta* nisi suppositis meritis. Sed Deus ordinatissime vult finem gloriae aeternae adul-*tis formaliter ut praemium pro liberis meritis* (supernaturalibus). Ergo Deus adultis finem gloriae aeternae *absoluta* intentione non vult nisi suppositis (et proinde praevisis) meritis (supernaturalibus). Cf. Lessium sect. 5. n. 84. Si ordo a nobis hic suppositus in intentione divina ex sese necessarius esse negatur, multo evidenter non est necessarius ordo inversus, ut Deus prius *absoluta* voluntate velit praemium et deinde merita. Si autem ordo hic non est necessarius, ex illo principio per se spectato, quantumvis auctoritate Aristotelis communias, nihil probatur, quia ad rem non pertinet.

Unde cum ex rerum naturis Deus saltem aequae possit praedestinare electos suos ad praemium vitae aeternae sup-
etus meritorios supernaturales in se spectatos Deus glorificatur, quam gloriam Deus directe intendit etiam praeccione facta ab illa glorificatione finali in visione beatifica. Opera et merita supernaturalia sunt causa moralis et meritoria salutis aeternae; si ergo omnes causae meritoriae salutis dicuntur media ad salutem, etiam merita Christi ipsius primo loco dicenda sunt media ad nostram salutem. At Deus non sane *absoluta* intentione primo vult salutem electorum, et deinde merita Christi tamquam media ad illum finem; sed ordine inverso propter merita Christi Salvatoris vult salutem electorum. Quae ratio si consideretur,

positis et praevisis meritis, ac voluntate antecedente praevisionem meritorum; nihil est reliquum, quam ut intentionem divinam colligamus ex iis, quae nobis ipse de sua voluntate misericordi et salvifica erga genus humanum manifestare voluit. Iam vero ex verbo Dei et ex operibus Dei in ordine gratiae constat certissime, Deum antecedente voluntate velle omnes homines salvos fieri et neminem perire, et ideo omnibus offerre et dare (quantum ex se est) adiutorium necessarium, ut possint omnes salvi fieri, cum intentione ac mandato et comminationibus et obtestationibus, ut his adiutoriis utantur et salventur; ideoque nemini velle negare praedestinationem ad gloriam antecedente voluntate, sed solum consequenter ad praevisum malum meritum. Eo ipso constat, discretionem inter totum numerum praedestinatorum ac proinde actu salvandorum et inter totum numerum reprobatorum ac damnandorum non esse factam antecedenter sed consequenter ad praevisa merita bona per gratiam parta et merita mala libero arbitrio contracta.

Ex his patet responsio ad « rationem fundamentalem » sententiae, quam impugnamus. Aiunt: intentio finis antecedit electionem mediorum, nec potest esse efficax voluntas mediorum nisi ex antecedente voluntate efficaci finis; ad volenda enim media quisque movetur efficaci voluntate finis. Atqui gloria aeterna beatorum est finis, quem Deus intendit, merita eorum sunt media ad finem. Ergo antecedit in Deo efficax voluntas, qua vult gloriam aeternam omnibus salvandis, et ex hac voluntate sequitur voluntas meritorum. Respondeo, *distinguo maiorem*: intentio finis, quem aliquis sibi proponit assequendum mediis necessariis h. e. independenter ab omni alia voluntate libera, antecedit electionem mediorum, *concedo M.*; intentio finis, quem aliquis proponit libere assequendum alteri ut mercedem et praemium, antecedit electionem mediorum, quibus vult iuvare alterum ad liberam assecutionem finis ei propositi, *subdistinguo*: antecedit intentio finis conditionata, *concedo M.*; antecedit intentio

vel sola sufficit ad detegendum sophisma in illo principio adversariorum: intentio (absoluta) finis est prior intentione mediorum.

absoluta, *nego M.* Pariter distinguo minorem: gloria aeterna est finis, quem Deus intendit sibi assequendum mediis necessariis, *nego m.*; quem Deus intendit h. e. propónit assequendum et vult alteri; *subdistinguo*: quem vult alteri ut mercedem libere ei assequendam, et ideo vult illum sub conditione, *concedo m.*; quem vult alteri absolute, iterum *subdistinguo*: quem vult ei absolute consequenter ad praevisionem conditionis adimpleteae, *concedo*; quem vult absolute antecedenter ad hanc praevisionem, *nego*. Ad illud quod additur “merita sunt media ad finem,” respondetur: sunt media libera, quae Deus imperat libere adhibenda ab hominibus ad mercedem assequendam, et ad quae gratiis suis iuvat, *concedo*; sunt media, quae ipse adhibet independenter a libera hominum voluntate, *nego*. Recolantur exempla proposita a s. Paulo et ab ipso Christo D. N., quomodo agonotheta intendat coronam et bravium certantibus et currentibus, paterfamilias mercedem servis conductis ad collendam vineam.

b) Argumentum aliud pro sententia contraria *ex speciali dilectione Dei* erga suos electos repeti potest in hanc formam. Nemo sine errore potest negare dilectionem et providentiam Dei specialem erga praedestinatos, quae non est communis aliis non salvandis. Haec autem specialis dilectio non potest intelligi in praedestinatione, nisi quatenus Deus ex antecedente efficaci intentione salutis aeternae pro eis seligit gratias efficaces et per has merita ac donum finalis perseverantiae. Quae quidem est ipsa praedestinatio ad gloriam antecedenter ad praevisa merita.

Hoc argumentum praebet occasionem praecavendi falsam interpretationem nostrae doctrinae. Specialis dilectio Dei erga praedestinatos non communis reprobis potest intelligi multipliciter. Imprimis dilectio Dei maior et minor non sane dicitur de actu in se magis vel minus intenso, cum actus sit ipsa divina substantia sub ratione dilectionis in se infinitae; sed dicitur maior et minor dilectio ratione termini connotati seu ratione bonorum, quae Deus vult, et modi quo ea vult conferre creaturis. Hoc posito distinguimus *dilectionem antecedentem* et *dilectionem consequentem*.

Iam vero *dilectio consequens* praevisionem meritorum seu dilectio, ut spectatur complete in ordine ad conferendam actu gratiam, merita et gloriam, atque adeo extenditur ad totam seriem effectuum praedestinationis, sine dubio est prorsus *specialis* erga praedestinatos et non communis reprobis. Ex voluntate universalis et conditionata salutis Deus decernit et distribuit gratias, sine quibus salus obtineri non potest; consideranda est igitur *specialis dilectio*, quomodo se habeat erga praedestinatos in gratiarum collatione. Dilectionem consequentem, ut scilicet spectantur omnia dona actu collata, dicimus esse specialem erga praedestinatos. Si enim gratia quae habet effectum, semper est moraliter maius beneficium quam gratia alia, quae (ex culpa hominis) manet inefficax; quanto specialius beneficium censeri debent gratiae connexae cum ipsa finali perseverantia? Quae perseverantia ipsa in se est donum gratuitum, quantum non de condigno sed solum suppliciter merito congruo emereri seu impetrari potest, et est gratuita absolute in prima gratia, a qua incipere potest eius impetratio. Praedestinatis igitur, quibus omnibus et solis datur magnum hoc donum, ex gratia datur, non tamen sine respectu ad eorum (si agitur de adultis) liberam cooperationem sub gratia et per gratiam; quibus vero non datur, non in voluntate Dei antecedente sed in ipsis causa est.

Potissimum postulatur declaratio *specialis dilectionis antecedentis*. *Dilectio antecedens*, ut refertur ad gloriam per se spectatam, est voluntas conferendi gloriam non absolute sed sub conditione meritorum. Hanc esse *universalem*, non autem particularem erga praedestinatos ita, ut ab ea excluderentur alii reprobandi, satis demonstravimus. Attamen primo concedimus et affirmamus, Deum etiam *antecedente voluntate* velle aliquibus praetaliis speciali dilectione sublimorem gloriae gradum (dummodo ipsi gratiis concedendis non defuerint). Haec igitur maior dilectio antecedens et amplior voluntas conditionata nec est aequalis erga omnes, qui divina voluntate consequente praedestinantur; nec per eam adhuc fit discretio inter praedestinatos et non praedestinatos. Colligitur autem talis *specialis dilectio* erga ali-

quos ex singularibus donis, quibus inde ab infantia vel postea citra omne meritum praeveniuntur et miris modis ad sublimem sanctitatem perducuntur, ad quam alii pervenire non possunt. (Vide Lessium sect. 5. n. 96; sect. 6. n. 150. 151.).

Quando secundo quaeritur de speciali dilectione Dei antecedente *erga omnes praedestinatos*, prorsus et ante omnia negamus rationem ac normam distributionis gratiarum esse intelligendam et explicandam ex antecedente absoluta voluntate praedestinationis ad gloriam; hoc enim posito consequeretur pro non praedestinatis antecedens reprobatio saltem negativa (ut eam appellant), et tali voluntate antecedente reprobationis posita Deus pro omnibus his antecedenter reprobatis necessario de industria seligeret gratias effectum non habituras, eoque ipso doctrina certissima de universalitate antecedentis voluntatis salvificae defendi amplius non posset. Alia igitur ratione in distributione gratiarum *specialis dilectio et providentia antecedens erga praedestinatos* intelligenda est. Deus decernit ab aeterno et confert in tempore omnes suas gratias cum voluntate antecedente et cum « intenso desiderio, » ut libere fiat ab homine opus bonum, ad quod gratia ordinatur. At dum Deus cognoscens, hominem si talis gratia daretur suo vitio ei restitutum, nihilominus non *quia* sed *licet* hoc videat, hanc vult dare et non aliam effectum habituram, quae profecto secundum amplitudinem omnipotentiae ei non decesset; voluntas illa divina antecedens operis boni ex culpa hominis manet inefficax, et succedit voluntas permittendi resistentiam. Contra dum Deus confert gratiam praelucente cognitione, hominem si ea gratia daretur, cooperaturum; voluntas antecedens transit in intentionem absolutam operis boni. Ideo in collatione gratiae, quam videt fore efficacem, si daretur, maior et specialis est dilectio erga hominem consequenter ad scientiam conditionatorum, sed antecedenter ad existentiam boni operis et ad scientiam visionis. Si iam spectes totam seriem gratiarum efficacium usque ad finalem perseverantiam, quibus praedestinatio completur, et simul reputes, potuisse Deum alias gratias et in alio

ordiné conferre, quas novit fore hominis culpa inefficaces; facile intelliges, quam specialis sit Dei dilectio et providentia etiam antecedens (praelucente scientia conditionatorum) erga omnes suos electos. Ex altera vero parte, quod providentia Dei in gratiis, quas actu confert reprobis, non habet rationem praedestinationis et huius specialis dilectionis, id accidit ex ipsorum culpa, quamvis utique omnipotenti non decesset alius ordo gratiarum et providentiae, in quo et ipsi consentirent et pervenirent ad iustificationem et perseverarent, atque ita essent praedestinati. At quaestiones non sunt instituenda de ordinibus possibilibus; sed consideranda est providentia divina secundum ordinem praesentem, in qua « praedestinatio Dei multis est causa standi, nemini causa labendi. »

THEISIS LXI.

De s. Prosperi interrogatione in epistola ad Augustinum n. 8. et s. Augustini responsione.

« Non est probabile, s. Prosperum ep. ad Augustinum n. 8. interrogasse de antecedentium Patrum doctrina circa praedestinationem ad gloriam, post praevisa merita sensu, quo catholici eam defendunt; evidenter autem falsum est, Augustinum in sua responsione de Praedest. SS. n. 27. quoad hanc doctrinam recusasse ss. Patrum auctoritatem. Nam et Prosperi interrogatio secundum principia semipelagiana intelligenda est, et « difficilis ad solvendum quaestio », in qua vetustiores Patres non nisi obiter versatos esse ait Augustinus, ut opus non sit eorum scrutari opuscula, plane ad aliud pertinet, quam ad praedestinationem gloriae ante vel post praevisa merita supernaturalia. »

Animadvertisatur imprimis in doctrina Patrum, qui scripserunt ante exortam haeresim Pelagianam, quoad caput utrumque de gratia et de praedestinatione aliquid esse omnino expressum et disertum et data opera saepissime inculcatum, aliquid potius implicitum et suppositum vel obiter dictum. Ut satis vidimus in thesi LIX, diserte et explicite docent per *negationes*, ad vitam aeternam Deum « non simpliciter praedestinasse, sed cum praescivisset hominum merita, eos praedestinavit »; Deum « non ante